

CADRUL DE COMPETENȚE FINANCIARE PENTRU COPII ȘI TINERI

**NOTĂ EXPLICATIVĂ CARE ÎNSOȚEȘTE CADRUL DE COMPETENȚE FINANCIARE PENTRU COPII
ȘI TINERI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ**

CUPRINS

1.	INTRODUCERE	4
1.1.	Contextul și obiectivele cadrului de competențe financiare	4
1.1.1.	Procesul urmat pentru elaborarea cadrului.....	5
1.1.2.	Etapele următoare	6
1.2.	Obiectivele și domeniul de aplicare al cadrului	6
1.2.1.	Obiective generale.....	6
1.2.2.	Dimensiuni	7
1.2.3.	Grupe de vârstă	7
1.2.4.	Contexte	8
2.	PARCURGEREA CADRULUI DE COMPETENȚE FINANCIARE	9
2.1.	Structura cadrului: domenii de conținut.....	9
2.1.1.	Domeniul de conținut 1: bani și tranzacții	9
2.1.2.	Domeniul de conținut 2: planificarea și gestionarea finanțelor	9
2.1.3.	Domeniul de conținut 3: riscuri și recompense.....	10
2.1.4.	Domeniul de conținut 4: peisajul financiar	10
2.2.	Dimensiunile transversale ale cadrului	11
2.2.1.	Competențele în materie de finanțe digitale	11
2.2.2.	Competențele în materie de finanțare durabilă	11
2.2.3.	Competențe cetățenești	12
2.2.4.	Competențe antreprenoriale	12
2.2.5.	Competențe relevante pentru viața de adult.....	12
2.3.	Instrumentul de filtrare a competențelor.....	13
2.3.1.	<i>Identificarea competențelor legate de cunoștințe, atitudini și comportamente</i>	13
3.	ADOPTAREA CADRULUI.....	13
ANEXA A	IDENTIFICAREA DIMENSIUNILOR: LISTA DE VERBE	14
ANEXA B	GLOSAR.....	17
ANEXA C	LISTA INSTITUȚIILOR PARTICIPANTE LA SUBGRUPUL PENTRU EDUCAȚIE FINANCIARĂ DIN CADRUL GRUPULUI EUROPEAN DE EXPERȚI GUVERNAMENTALI PRIVIND SERVICIILE FINANCIARE CU AMĂNUNTUL (GEGRFS)	19
	DOMENIUL DE CONȚINUT 1: BANI ȘI TRANZACȚII	21
	DOMENIUL DE CONȚINUT 2: PLANIFICAREA ȘI GESTIONAREA FINANȚELOR	27

DOMENIUL DE CONȚINUT 3: RISCURI ȘI RECOMPENSE.....	35
DOMENIUL DE CONȚINUT 4: PEISAJUL FINANCIAR.....	38

1. Introducere

1.1. Contextul și obiectivele cadrului de competențe financiare

Acest document prezintă cadrul de competențe financiare („cadrul”) pentru copii și tineri în Uniunea Europeană, elaborat în comun de Comisia Europeană și Rețeaua internațională pentru educație financiară a OCDE (OCDE/INFE)¹.

Comisia și OCDE/INFE au elaborat acest cadru în contextul Planului de acțiune privind uniunea piețelor de capital din 2020²³ și al programului de lucru al OCDE/INFE. Acesta urmează cadrului comun de competențe financiare pentru adulți al UE/OCDE-INFE, publicat în ianuarie 2022⁴.

În prezent, copiii au acces la bani și încep să folosească servicii financiare (digitale) de la o vârstă fragedă⁵. Ei cresc într-un peisaj financiar aflat în evoluție rapidă, care poate aduce mai multe oportunități, dar și mai multă responsabilitate personală în luarea deciziilor financiare în comparație cu generațiile anterioare. Pe de altă parte, majoritatea obiceiurilor, inclusiv cele financiare, se formează la o vârstă fragedă, obiceiurile financiare nesănătoase fiind dificil de corectat mai târziu în viață⁶. Pentru a putea face față acestor provocări și a fi în măsură să preia controlul asupra propriului viitor financiar, copiii ar trebui ajutați să înțeleagă principalele concepte și principii financiare și să înceapă să dezvolte atitudini și comportamente sănătoase din punct de vedere financiar.

Cadrul urmărește să creeze o înțelegere comună a competențelor financiare pentru copii și tineri la diferite vârste și în diferite etape ale educației lor formale. Se preconizează că acest lucru va facilita coordonarea, conceperea și evaluarea politicilor și a acțiunilor concrete întreprinse de responsabilii de elaborarea politicilor și de părțile interesate de la nivel național, inclusiv de profesioniștii din domeniul educației, ceea ce va facilita schimbul de bune practici și va spori eficacitatea măsurilor de alfabetizare financiară la nivelul UE. De exemplu, cadrul:

- ar sprijini **elaborarea, punerea în aplicare și revizuirea strategiilor de alfabetizare financiară naționale**, care îi includ adesea pe tineri printre principalele lor grupuri-țintă;

---

¹ <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-international-network-on-financial-education.htm>.

² O uniune a piețelor de capital pentru cetățeni și întreprinderi - un nou plan de acțiune, COM/2020/590 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=COM:2020:590:FIN>.

³ Rezultatele evaluării fezabilității pentru dezvoltarea unui cadru de competențe financiare în UE: https://ec.europa.eu/info/files/210408-report-financial-competence-framework_en.

⁴ https://finance.ec.europa.eu/publications/commission-and-oecd-infe-publish-joint-framework-adults-improve-individuals-financial-skills_ro. Se lucrează în prezent la sprijinirea adoptării cadrului în scopul elaborării de politici și inițiative concrete.

⁵ OCDE (2020), Rezultate PISA 2018 (volumul IV): *Are Students Smart about Money?* (Sunt elevii inteligenți în privința banilor?), PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/48ebd1ba-en>.

⁶ David Whitebread și Sue Bingham, „Habit Formation and Learning in Young Children” (Formarea obiceiurilor și învățarea la copiii mici), the Money Advice Service (2013): <https://mascdn.azureedge.net/cms/the-money-advice-service-habit-formation-and-learning-in-young-children-may2013.pdf>.

- ar sprijini **integrarea elementelor de alfabetizare financiară în programele școlare**, în programele pentru stagii și formare profesională;
- ar sprijini **elaborarea unor programe specifice de alfabetizare financiară** și a unor materiale didactice destinate copiilor și tinerilor, care să fie utilizate în școli și în alte contexte, inclusiv **conceperea de materiale didactice și instrumente educaționale**, cum ar fi cursuri, manuale, jocuri de educație financiară care să fie utilizate în școli și în alte contexte, materiale video sau altele;
- **ar sprijini evaluarea nivelurilor de alfabetizare financiară și a inițiativelor de alfabetizare financiară** prin facilitarea elaborării de evaluări, sondaje și studii de impact. Indicatorii naționali și cei de la nivelul UE bazați pe acest cadru ar putea contribui la evaluarea eficacității inițiativelor de alfabetizare financiară pentru copii și tineri și ar putea facilita comparația între statele membre.

1.1.1. Procesul urmat pentru elaborarea cadrului

Cadrul se bazează pe o serie de cadre existente, inclusiv cadrul comun de competențe financiare pentru adulți al UE/OCDE-INFE, cadrul de competențe de bază pentru alfabetizarea financiară pentru tineri al OCDE/INFE⁷, cadrul de analiză și evaluare a alfabetizării financiare PISA 2021 al OCDE⁸, precum și pe cadrele naționale existente pentru alfabetizarea financiară pentru copii și tineri⁹.

Pe baza acestor surse existente, cadrul a fost elaborat printr-un proces de colaborare care a implicat subgrupul pentru educație financiară din cadrul Grupului european de experți guvernamentali privind serviciile financiare cu amănuntul (GEGRFS), precum și membri ai UE din cadrul Rețelei internaționale pentru educație financiară a OCDE (OCDE/INFE). Grupului de experți i s-au alăturat, de asemenea, delegați ai ministerelor educației și ai altor autorități naționale din domeniul educației din statele membre. Acest subgrup GEGRFS extins s-a reunit de opt ori în perioada aprilie 2022-iulie 2023 pentru a discuta și a aproba cadrul. Datorită acestui proces de elaborare bazat pe colaborare, cadrul va răspunde nevoilor responsabililor de elaborarea politicilor în domeniul educației financiare de la nivelul UE.

Cadrul a beneficiat, de asemenea, de o discuție tehnică cu specialiștii în domeniu (administratori, mediul academic, cadre didactice, profesioniștii din domeniul educației) legată de posibilitățile de utilizare și de implementarea practică a cadrului. Mai precis, au fost colectate observații cu privire la conținutul competențelor și la ușurința de utilizare a cadrului. Ca urmare a sugestiilor utile formulate în cadrul discuției tehnice, documentul are un conținut cuprinzător și este ușor de pus în aplicare de către practicieni. Această discuție tehnică a contribuit, de asemenea, la convingerea timpurie a practicienilor și la pregătirea terenului pentru adoptarea viitoare a cadrului prin consolidarea asumării responsabilității de către practicieni.

⁷ OCDE (2015), Cadrul de competențe de bază pentru alfabetizarea financiară pentru tineri al OCDE/INFE: <https://www.oecd.org/finance/Core-Competencies-Framework-Youth.pdf>.

⁸ Cadrul de analiză și evaluare a alfabetizării financiare PISA 2021: <https://www.oecd.org/pisa/sitedocument/PISA-2021-Financial-Literacy-Framework.pdf>.

⁹ Exemple de astfel de cadre sunt cele din [Portugalia](#), [Italia](#) și [Țările de Jos](#).

Cadrul a fost aprobat de GEGRFS și OCDE/INFE în [iulie 2023 - urmează a se confirma].

1.1.2. Etapele următoare

În cooperare cu statele membre ale UE, Comisia și OCDE/INFE vor începe să lucreze la adoptarea și utilizarea cadrului începând cu sfârșitul anului 2023. Adoptarea și utilizarea cadrului vor fi voluntare, la fel ca în cazul cadrului de competențe financiare pentru adulți. Responsabilii de elaborarea politicilor, practicienii (ONG-uri, instituții de învățământ, mediul academic și industria) și alte părți interesate de la nivel național ar putea lua în considerare utilizarea cadrului în scopul elaborării de politici și inițiative educaționale concrete. Comisia și OCDE/INFE vor oferi sprijin în etapa de adoptare, de exemplu, prin punerea la dispoziție a unei platforme pentru schimbul de bune practici și de lecții învățate din statele membre.

Succesul cadrului va depinde de **capacitatea de a crea o înțelegere comună a alfabetizării financiare în rândul diferitelor părți interesate din statele membre ale UE**, precum și de disponibilitatea acestora de a utiliza cadrul și de a contribui la eficacitatea politicilor și a inițiativelor de alfabetizare financiară.

1.2. Obiectivele și domeniul de aplicare al cadrului

Cadrul a fost elaborat luând în considerare o serie de obiective generale (a se vedea secțiunea 1.2.1) legate de obiectivul final de îmbunătățire a alfabetizării financiare și a bunăstării financiare a copiilor și a tinerilor din UE și pentru a-i pregăti să ia decizii financiare judicioase ca adulți. Cadrul este structurat pe grupe de vârstă (a se vedea secțiunea 1.2.3), contexte (a se vedea secțiunea 1.2.4) și domenii de conținut (a se vedea secțiunea 2.1).

1.2.1. Obiective generale

La începutul elaborării cadrului, au fost stabilite **patru obiective generale** legate de trei domenii largi, cum ar fi gestionarea banilor, luarea deciziilor financiare și mediul financiar-economic general în care copiii iau decizii în prezent, precum și mai târziu în viață, când devin adulți.

Mai precis, competențele au fost elaborate cu următoarele obiective generale de a înzestra copiii și tinerii cu cunoștințele, aptitudinile, atitudinile și comportamentele necesare pentru:

- 1) **a fi capabili să gestioneze banii în mod eficace pe termen scurt și lung.** Acest obiectiv urmărește, de exemplu, să garanteze că toți copiii știu cum și de ce este important să păstreze banii în siguranță și că sunt capabili să întocmească un buget pentru a gestiona cheltuielile și veniturile de bază.
- 2) **a fi capabili să ia decizii financiare judicioase și în cunoștință de cauză, a fi conștienți de consecințele acestor decizii și a ști unde să solicite ajutor.** Acest obiectiv subliniază importanța înzestrării copiilor și a tinerilor cu aptitudinile necesare pentru a acționa în mod responsabil în ceea ce privește banii, inclusiv importanța de a avea economii pentru situații de urgență și de a avea încrederea necesară pentru a solicita ajutor atunci când este necesar.
- 3) **a avea o înțelegere de bază a peisajului economic și financiar.** Acest obiectiv urmărește să garanteze că, în general, copiii și tinerii sunt familiarizați cu principalele produse și servicii financiare și cu rolul principalelor organisme în cadrul sistemului economic și financiar (inclusiv în ceea ce privește aspectele fiscale).

- 4) **a fi pregătiți în mod adecvat pentru aspectele economice și financiare ale vieții de adult.** Acest obiectiv urmărește să garanteze că tinerii și copiii au un nivel de alfabetizare financiară care să le permită să ia o gamă largă de decizii financiare personale relevante pentru viața lor de adulți.

Aceste obiective au stat la baza elaborării competențelor și au fost inspirate din lucrările existente ale OCDE/INFE privind alfabetizarea financiară a tinerilor, inclusiv definiția alfabetizării financiare utilizată în cadrul de evaluare a alfabetizării financiare PISA al OCDE¹⁰:

„Alfabetizarea financiară înseamnă cunoașterea și înțelegerea conceptelor și a riscurilor financiare, precum și aptitudinile și atitudinile necesare pentru a utiliza aceste cunoștințe și această înțelegere pentru a lua decizii eficace într-o serie de contexte financiare, pentru a îmbunătăți bunăstarea financiară a persoanelor și a societății și pentru a permite participarea la viața economică”

1.2.2. Dimensiuni

Cadrul identifică cele mai relevante competențe legate de finanțele personale. În mod similar cadrului pentru adulți, prezentul cadru ia în considerare trei dimensiuni care sunt importante pentru sprijinirea alfabetizării financiare pe tot parcursul vieții:

- **conștientizare, cunoștințe și înțelegere;**
- **aptitudini și comportamente și**
- **atitudini.**

Este important de reținut faptul că aceste trei dimensiuni nu sunt indicate în mod explicit în structura cadrului, dar sunt identificate prin verbele folosite pentru a încadra competențele și sunt marcate în instrumentul MS Excel (a se vedea secțiunea 2.3.1 și anexa A). La citirea și aplicarea cadrului, ar trebui să se țină seama de faptul că, din motive de simplitate, competențele sunt marcate doar ca aparținând dimensiunii „cunoștințe”, „comportamente” sau „atitudini”, dar că, pentru unele competențe, distincția dintre cunoștințe, comportamente și atitudini poate fi neclară sau că unele competențe legate de cunoștințe sau comportamente pot contribui, de asemenea, la dezvoltarea atitudinilor în domeniul alfabetizării financiare.

1.2.3. Grupe de vârstă

Cadrul ia în considerare importanța stabilirii bazelor alfabetizării financiare la o vârstă fragedă, incluzând competențe financiare pentru copii și tineri începând cu vârsta de șase ani. Cu toate acestea, în conformitate cu Recomandarea OCDE din 2020 privind alfabetizarea financiară¹¹, cadrul recunoaște, de asemenea, că este important ca aceștia să își dezvolte alfabetizarea financiară de la o vârstă cât mai fragedă, inclusiv, după caz, de la o vârstă mai mică de șase ani.

¹⁰ Cadrul de analiză și evaluare a alfabetizării financiare PISA 2022: <https://www.oecd.org/pisa/sitedocument/PISA-2021-Financial-Literacy-Framework.pdf>.

¹¹ Recomandarea Consiliului OCDE privind alfabetizarea financiară, (2020) <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461>.

Întrucât copiii reprezintă un grup deosebit de eterogen și competențele ar trebui să fie adecvate vârstei, sunt prezentate competențe pentru trei grupe de vârstă diferite:

- **6-10 ani**
- **11-15 ani și**
- **16-18 ani.**

Alegerea grupelor de vârstă reflectă, în linii mari, evoluția nivelurilor de educație în UE (chiar dacă există particularități naționale) și recunoaște faptul că dezvoltarea competențelor la copii are loc treptat, în timp. Capacitatea copiilor de a dobândi cunoștințe, de a dezvolta aptitudini și de a-și găsi o motivație va depinde de vârsta acestora. În cazul anumitor teme, este posibil să fie nevoie ca aceștia să înțeleagă mai întâi conceptele financiare și să își dezvolte setul adecvat de aptitudini pentru a putea manifesta un comportament pozitiv mai târziu în viață. Anumite aptitudini și comportamente sunt inițial limitate la un context simplu și doar în timp (odată cu vârsta) devin mai sofisticate: copiii trebuie să dobândească mai întâi competențele relevante din grupele mai mici de vârstă pentru a le stăpâni pe cele din grupele mai mari de vârstă. La citirea și aplicarea cadrului, va fi important să se țină cont de faptul că toate competențele prezentate ar trebui înțelese în sens cumulativ, și anume competențele specificate pentru grupele mai mici de vârstă vor rămâne relevante pentru copiii mai mari, iar cele prezentate pentru copiii mai mari implică faptul că aceștia dețin deja competențele din grupele mai mici de vârstă. Pentru mai multă concizie, cadrul nu include întreaga evoluție a competențelor pentru toate grupele de vârstă, ci se axează doar pe cele mai importante competențe pentru fiecare vârstă.

1.2.4. Contexte

Competențele au fost elaborate luând în considerare contexte specifice relevante pentru copii și tineri. Mai exact, au fost luate în considerare următoarele contexte inspirate de cadrul de analiză și evaluare a alfabetizării financiare PISA 2022:

- **educație și muncă**, ținând seama de faptul că unii tineri sunt implicați în forme de muncă remunerată în afara orelor de școală și că tinerii care se apropie de sfârșitul învățământului obligatoriu trebuie să facă alegeri în ceea ce privește viitoarea lor educație și formare și viitorul lor parcurs profesional;
- **cămin și familie**, pentru a surprinde faptul că multe decizii financiare ale copiilor și tinerilor sunt luate în contextul financiar al familiei și al gospodăriei. Acest context reflectă, de asemenea, faptul că, atunci când tinerii pleacă din sânul familiei, aceștia pot începe să locuiască cu alte persoane în spații comune care nu se bazează pe legături de familie;
- **personal**, având în vedere faptul că orice persoană, chiar și la o vârstă fragedă, trebuie să ia decizii financiare pentru propriile nevoi sau beneficii și că multe riscuri și responsabilități trebuie să fie asumate personal. Aceste decizii se pot referi la nevoile personale esențiale, precum și la cele de agrement și recreative, dar și la importanța protejării informațiilor cu caracter personal;
- **societate**, recunoscând importanța peisajului mai larg în care sunt luate deciziile și interdependența dintre deciziile financiare personale, mediu (de exemplu, în ceea ce privește finanțarea durabilă) și societate în ansamblu (de exemplu, în ceea ce privește plata impozitelor).

Cadrul acoperă toate domeniile relevante pentru luarea deciziilor financiare de către copii și tineri în prezent și în viitor, evidențiind, în același timp, competențele în domenii deosebit de relevante în peisajul financiar actual, cum ar fi digitalizarea, durabilitatea și antreprenoriatul (pentru mai multe detalii, a se vedea secțiunea 2.2).

2. Parcurgerea cadrului de competențe financiare

2.1. Structura cadrului: domenii de conținut

Urmând structura cadrului comun pentru adulți al UE-OCDE/INFE, competențele din acest cadru sunt împărțite în patru domenii de conținut: **1) bani și tranzacții; 2) planificarea și gestionarea finanțelor; 3) riscuri și recompense și 4) peisajul financiar**. Aceste domenii de conținut sunt apoi împărțite în teme (fiecare cu una sau mai multe subteme specifice).

2.1.1. Domeniul de conținut 1: bani și tranzacții

Acest domeniu de conținut acoperă unele dintre competențele fundamentale în materie de cunoștințe, atitudini și comportamente legate de (i) bani și valute; (ii) venituri; (iii) prețuri, achiziții și plăți și (iv) evidențe și contracte financiare.

Competențele din acest domeniu ar permite copiilor să cunoască principalele caracteristici ale banilor, inclusiv valoarea acestora, utilizarea banilor pentru achiziția de bunuri și servicii și importanța de a păstra o evidență a bugetului personal sau familial.

Mai precis, acest domeniu de conținut acoperă competențele legate de *diferitele forme* de bani și de modalitățile de *păstrare, accesare și gestionare* a acestora. În plus, *competențele legate de venituri* acoperă competențele legate de sursele de venit și de reziliența financiară. De exemplu, copiii ar trebui să înțeleagă veniturile pe care le-ar putea obține și să țină seama de acest aspect atunci când iau decizii cu privire la viitoarea lor carieră. În plus, ei ar trebui să poată discuta cu încredere despre salariul dorit în cadrul interviurilor de angajare. Competențele în materie de *prețuri, achiziții și plăți* se referă la utilizarea banilor pentru achiziția de servicii și produse, metodele de plată și transferurile de bani. Aceste competențe ar trebui să încurajeze copiii să caute cel mai bun preț pentru produse și servicii și să ia în considerare cea mai adecvată metodă de plată. În final, competențele privind *evidențele și contractele financiare* se axează pe necesitatea de a păstra o evidență a documentelor și a contractelor financiare.

2.1.2. Domeniul de conținut 2: planificarea și gestionarea finanțelor

Acest domeniu de conținut cuprinde cunoștințele, aptitudinile și atitudinile legate de (i) stabilirea bugetului/planificare; (ii) gestionarea și planificarea veniturilor și a cheltuielilor; (iii) economisire și investiții; (iv) pensionare și pensii și (v) credite. Principalul obiectiv al acestui domeniu de conținut este de a stabili competențe pentru planificarea și gestionarea finanțelor de la o vârstă fragedă.

Competențele legate de *stabilirea bugetului și planificare*, cum ar fi stabilirea unui buget și utilizarea instrumentelor de stabilire a bugetului, sunt esențiale pentru îndeplinirea obiectivelor personale sau ale gospodăriei pe termen scurt și lung. Competențele privind *gestionarea și planificarea veniturilor și a cheltuielilor* se referă la capacitatea unei persoane, de la o vârstă fragedă, de a monitoriza și gestiona cheltuielile și veniturile zilnice. O bună planificare financiară necesită pregătirea pentru fluxurile de bani neregulate, o competență care devine tot mai relevantă pe măsură ce copiii cresc. Competențele privind planificarea și gestionarea finanțelor pe termen mediu și lung sunt relevante și în contextul *economiilor și investițiilor*, precum și în cel al *pensionării și pensiilor*. Competențele legate de economii se axează pe

importanța economisirii (în detrimentul cheltuirii imediate a banilor). Acest domeniu de conținut include, de asemenea, competențele legate de elementele de bază privind realizarea de investiții și opțiunile de investiții, care tind să fie mai relevante pentru copiii din grupa cea mai mare de vârstă. Competențele de bază legate de *pensionare și pensii* sunt menite să pună bazele unui comportament pozitiv legat de pensionare și, astfel, să pregătească copiii pentru viitor. În final, competențele în materie de *credite* se axează pe conceptele de bază de a lua și a da cu împrumut pentru copiii mai mici, dar include și competențe mai avansate (diferitele tipuri de credite, solicitarea unui credit, căutarea de informații, consecințele nerespectării obligațiilor de plată asociate unui credit și riscul de supraîndatorare) pentru copiii mai mari.

2.1.3. Domeniul de conținut 3: riscuri și recompense

Acest domeniu de conținut cuprinde cunoștințele, aptitudinile și atitudinile legate de (i) identificarea riscurilor și a recompenselor; (ii) relația dintre riscul financiar și recompensă și (iii) asigurări și gestionarea riscului financiar. Copiii care au dobândit aceste competențe ar trebui să fie capabili să coreleze rentabilitatea cu riscul asumat și să identifice și să reducă riscurile atunci când iau decizii financiare personale.

Pentru copiii mai mici, competențele sunt limitate la cele legate de conceptele de bază de risc și asigurare. Se acordă o atenție deosebită competențelor (mai avansate) pentru copiii mai mari legate de riscul financiar, compromisul dintre riscul și rentabilitatea unei investiții, precum și modalitățile de reducere a riscului financiar prin diversificare.

2.1.4. Domeniul de conținut 4: peisajul financiar

Acest domeniu de conținut se referă la serviciile financiare în sens mai larg și cuprinde cunoștințele, aptitudinile și atitudinile legate de (i) produsele, serviciile și prestatorii de servicii financiare; (ii) protecția consumatorilor; (iii) drepturi și responsabilități; (iv) înșelăciuni și fraude; (v) educație financiară, informații financiare și consiliere financiară; (vi) impozite și cheltuieli publice și (vii) influențele externe.

Peisajul financiar este influențat în mare măsură de *produsele, serviciile și prestatorii de servicii financiare* disponibili. De la o vârstă fragedă, copiii ar trebui să distingă produse și prestatori simpli. Copiii mai mari ar trebui să conștientizeze importanța comparării produselor și serviciilor și să poată face achiziții cu încredere. În plus, ei ar trebui să fie capabili să identifice entitățile nereglementate și să cunoască obligațiile prestatorilor.

Competențele legate de *protecția consumatorilor și de drepturi și responsabilități* ar trebui să îi ajute pe copii să navigheze în peisajul financiar. Stăpânirea acestor competențe ar trebui să îi ajute pe copiii mai mici să fie conștienți de protecția prevăzută de lege și de faptul că au atât drepturi, cât și responsabilități. Copiii mai mari ar trebui să cunoască drepturile mai specifice ale consumatorilor și responsabilitățile prestatorilor de servicii financiare. În plus, ei ar trebui să își poată exercita drepturile, de exemplu prin depunerea unei plângeri.

Înșelăciunile și fraudele sunt tot mai frecvente și provoacă pierderi semnificative pentru consumatori. Copiii ar trebui să dobândească competențele necesare pentru a naviga în peisajul financiar și pentru a se asigura că înșelăciunile și fraudele nu le afectează bunăstarea financiară. Ei ar trebui să cunoască diferitele tipuri de înșelăciuni și fraude și să fie vigilenți în legătură cu cererile suspecte. Copiii mai mici ar trebui să înțeleagă deja importanța luării unor măsuri simple de securitate online, iar copiii mai mari ar trebui, de asemenea, să poată lua măsurile

necesare atunci când au de a face cu o cerere (online) suspectă sau au devenit victime ale unei fraude sau înșelăciuni.

Este important pentru copii să aibă acces la *educație financiară, informații financiare și consiliere financiară* de încredere și, dacă este posibil, independente. Acest domeniu de conținut cuprinde capacitatea copiilor de a găsi informații fiabile și rolul educației financiare, precum și când și de unde să se obțină consiliere financiară.

Impozitele și cheltuielile publice reprezintă o parte indispensabilă a peisajului financiar, întrucât toți cetățenii vor avea de plătit impozite pe parcursul vieții lor. Copiii mai mici ar trebui să se familiarizeze cu diferitele tipuri de impozite și cu utilizarea acestora, în timp ce copiii mai mari ar trebui să dobândească o înțelegere mai aprofundată a sistemului fiscal și să fie motivați să plătească impozitele la timp.

În final, competențele privind *influențele externe* urmăresc să garanteze că orice copil este conștient de faptul că deciziile sale financiare pot fi influențate de factori externi, dar și că acestea pot avea un impact asupra societății. În special, presiunea socială, predilecțiile comportamentale, publicitatea și alte tipuri de presiune externă sunt relevante în acest context.

2.2. Dimensiunile transversale ale cadrului

2.2.1. Competențele în materie de finanțe digitale

Tehnologiile digitale sunt tot mai prezente în viața de zi cu zi a cetățenilor și sunt utilizate pe scară mai largă și în sectorul financiar, pandemia de COVID-19 accelerând această tendință. Produsele și serviciile financiare sunt tot mai frecvent oferite prin mijloace digitale.

Mulți tineri cetățeni ai Uniunii pot fi considerați ca fiind buni cunoscători ai tehnologiilor digitale, deoarece au crescut în era informațională. Ei pot avea cu ușurință acces la tehnologiile digitale și adesea au un nivel ridicat de competențe digitale. Totuși, aceste aptitudini nu implică în mod automat faptul că au și competențe în materie de finanțe digitale. Încrederea excesivă în serviciile financiare digitale poate duce la decizii financiare greșite și rezultate financiare slabe. Prin urmare, acest cadru acordă o atenție deosebită competențelor în materie de finanțe digitale. Aceste competențe sunt formulate într-un mod flexibil, pentru a lua în considerare evoluțiile viitoare.

Competențele în materie de finanțe digitale se referă la conștientizarea și aptitudinile în domeniul serviciilor financiare digitale, inclusiv în ceea ce privește activele digitale, instrumentele digitale sau mijloacele digitale cu relevanță pentru finanțele personale. Întrucât sunt relevante pentru întregul cadru, competențele digitale nu sunt grupate într-o secțiune separată. În schimb, ele sunt integrate în toate domeniile de conținut și evidențiate cu albastru pentru a fi ușor de identificat. Printre exemple se numără competențele legate de metodele de plată digitale, conceptele din domeniul finanțelor digitale (cum ar fi gamificarea și criptoactivele), protecția datelor cu caracter personal online, produsele și serviciile financiare digitale, înșelăciunile și fraudele online, precum și riscurile pentru securitatea cibernetică.

2.2.2. Competențele în materie de finanțare durabilă

Consumatorii acordă din ce în ce mai multă atenție aspectelor legate de durabilitate în viața lor de zi cu zi, inclusiv atunci iau decizii financiare personale. Produsele și serviciile financiare durabile au înregistrat o creștere puternică în UE, iar legislația UE referitoare la finanțarea

durabilă este elaborată într-un ritm alert. Acest lucru le oferă cetățenilor oportunități de a-și alinia deciziile financiare la preferințele lor în materie de durabilitate.

Spre deosebire de cadrul pentru adulți, cadrul pentru copii include doar competențe de bază legate de finanțarea durabilă, având în vedere complexitatea relativă a acestei teme. Copiii ar trebui, de exemplu, să fie capabili să înțeleagă modul în care comportamentul de cumpărare afectează mediul și cum sunt corelate aspectele de durabilitate (de mediu, sociale și de guvernare) cu cele financiare.

La fel ca în cazul competențelor în materie de finanțe digitale, competențele în materie de finanțare durabilă sunt încorporate orizontal în toate cele patru domenii de conținut și evidențiate cu verde pentru a fi ușor de identificat.

2.2.3. Competențe cetățenești

De asemenea, acest cadru evidențiază (cu portocaliu) competențele financiare care pot crea un sentiment de apartenență la comunitate și pot încuraja un comportament financiar responsabil din punct de vedere civic. Printre exemple se numără înțelegerea motivelor pentru care statul colectează impozite sau a diferenței dintre a dona sau a da bani cu împrumut.

2.2.4. Competențe antreprenoriale

Cadrul european al competențelor antreprenoriale definește spiritul antreprenorial ca spirit de inițiativă și capacitatea de a transforma ideile în acțiune, idei care generează valoare pentru o altă persoană decât sine¹². Spiritul de inițiativă și spiritul antreprenorial reprezintă o competență-cheie transversală, de care fiecare cetățean are nevoie pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru o cetățenie activă, pentru incluziunea socială și pentru ocuparea unui loc de muncă într-o societate a cunoașterii.

Prin includerea competențelor antreprenoriale în acest cadru (evidențiate cu roz), copiii își pot dezvolta spiritul antreprenorial pentru a transforma ideile în proiecte de afaceri concrete sau în proiecte cu impact social sau de mediu¹³. Printre exemple se numără încrederea de a gestiona tranzacții simple în cadrul unei întreprinderi și motivația de a afla cum pot sprijini politicile fiscale antreprenoriul. Competențele antreprenoriale sunt evidențiate cu roz în acest cadru.

2.2.5. Competențe relevante pentru viața de adult

Instrumentul Excel dezvoltat pentru parcurgerea cadrului (a se vedea secțiunea următoare) le permite practicienilor să identifice cele mai relevante competențe pentru o persoană pe măsură ce se apropie de vârsta adultă, care este, de regulă, asociată cu vârsta majoratului sau cu finalizarea învățământului obligatoriu (nu sunt evidențiate în versiunea text a cadrului). Întrucât vârsta majoratului sau vârsta de finalizare a învățământului obligatoriu poate diferi de la un stat membru la altul, pot fi necesare adaptări atunci când eticheta este aplicată într-un anumit stat membru. Printre exemple se numără competențele legate de subiecte precum contractele

---

¹² Cadrul european al competențelor antreprenoriale (EntreComp), <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=ro>.

¹³ De reținut: competențele antreprenoriale pentru adulți sunt incluse într-un cadru european separat, EntreComp, și, prin urmare, nu sunt cuprinse în cadrul de competențe financiare pentru adulți. OCDE/INFE a elaborat, de asemenea, un [cadru de competențe de bază pentru alfabetizarea financiară pentru microîntreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii \(MIMM\)](#).

financiare, opțiunile cu privire la viitoarea educație sau carieră, plata impozitelor, indiferent de grupa de vârstă pentru care este concepută competența.

2.3. Instrumentul de filtrare a competențelor

Este posibil să fie nevoie ca responsabilii de elaborarea politicilor, profesorii și celelalte categorii de personal din domeniul educației să selecteze anumite competențe în vederea adaptării conținutului la nevoile specifice ale publicului-țintă. Cadrul este conceput pentru a fi cuprinzător astfel încât să poată fi utilizat de o categorie cât mai largă de utilizatori, dar poate fi transformat cu ușurință pentru a se adapta unor inițiative mai specifice.

De exemplu, viitorii utilizatori ai cadrului pot selecta cu ușurință competențele relevante pentru una dintre cele trei grupe de vârstă. De asemenea, cadrul poate fi adaptat pentru a extrage competențe relevante pentru anumite teme, cum ar fi planificarea sau economisirea.

La fel ca în cazul cadrului pentru adulți, a fost creată o bază de date Excel pentru a facilita navigarea și filtrarea competențelor de către utilizatori. Competențele pot fi filtrate în funcție de un anumit domeniu sau de-a lungul celor trei dimensiuni (conștientizare/cunoștințe/înțelegere, aptitudini/comportamente sau atitudini). În plus, se utilizează diferite etichete pentru a marca competențele în materie de finanțe digitale, competențele în materie de finanțare durabilă, competențele sociale, competențele antreprenoriale și competențele relevante pentru copiii care ajung la vârsta majoratului sau finalizează învățământul obligatoriu. În viitor, ar putea fi avute în vedere etichete suplimentare, iar utilizatorii sunt invitați să implementeze etichete suplimentare pentru a adapta cadrul la nevoile lor.

2.3.1. Identificarea competențelor legate de cunoștințe, atitudini și comportamente

Pentru a simplifica structura cadrului în comparație cu cel pentru adulți, cele trei dimensiuni - cunoștințe, atitudini și comportamente - nu sunt indicate în mod explicit în acest cadru.

În schimb, competențele legate de cunoștințe, atitudini și comportamente pot fi identificate prin intermediul etichetelor din instrumentul Excel sau prin lista verbelor referitoare la cunoștințe, atitudini și comportamente, astfel cum se descrie mai sus și se prevede în anexa A.

3. Adoptarea cadrului

Adoptarea și utilizarea cadrului sunt voluntare, dar au fost luate în considerare mai multe măsuri pentru a sprijini adoptarea acestuia. Comisia și OCDE/INFE vor continua să ofere sprijin în etapa de adoptare, care va începe la sfârșitul anului 2023. Acestea vor oferi o platformă pentru schimbul de bune practici și de lecții învățate între responsabilii de elaborarea politicilor și părțile interesate și vor **încuraja schimburile între statele membre și părțile interesate** pentru a sprijini punerea în aplicare a cadrului.

La elaborarea cadrului au fost utilizate diferite verbe pentru a asocia fiecare competență cu una dintre cele trei dimensiuni de-a lungul cărora au fost concepute competențele: (i) cunoștințe/conștientizare/înțelegere; (ii) competențe/comportamente și (iii) atitudini. Dimensiunea asociată fiecărei competențe poate fi identificată prin consultarea verbului în lista de mai jos (Notă: dimensiunile sunt marcate separat în instrumentul Excel).

De exemplu, competențele care încep cu verbe precum „(este) conștient(ă) de” și „știe” sunt asociate dimensiunii „cunoștințe, conștientizare și înțelegere”, în timp ce competențele care încep cu verbe precum „numește” și „evaluează” sunt asociate dimensiunii „aptitudini și comportamente”. Competențele din cadrul dimensiunii „atitudini” sunt identificate prin utilizarea unor verbe precum „are încredere să” sau „(este) motivat(ă) să”.

Utilizarea verbului modal „poate” înaintea unui verb de acțiune indică faptul că respectiva competență presupune capacitatea unei persoane de a demonstra o aptitudine sau un comportament *dacă este necesar sau dacă este cazul* și nu de a pune efectiv în practică respectiva aptitudine sau respectivul comportament, pentru a se considera că respectiva persoană are cunoștințe financiare. De exemplu, competența 63 se referă la: „**Poate utiliza metode digitale pentru a plăti un bun/serviciu sau pentru a transfera bani în siguranță (de exemplu, prin telefon)**”. În acest caz, o persoană care are cunoștințe financiare ar trebui să fie capabilă să utilizeze metode de plată digitale *dacă este necesar*, dar nu și să le utilizeze efectiv pentru a se considera că are cunoștințe financiare.

La citirea și aplicarea cadrului, ar trebui să se țină seama de faptul că, din motive de simplitate, competențele sunt marcate doar ca aparținând dimensiunii „cunoștințe”, „comportamente” sau „atitudini”, dar că, pentru unele competențe, distincția dintre cunoștințe, comportamente și atitudini poate fi neclară sau că unele competențe legate de cunoștințe sau comportamente pot contribui, de asemenea, la dezvoltarea atitudinilor în domeniul alfabetizării financiare.

Cunoștințe, conștientizare și înțelegere	Aptitudini și comportamente	Atitudini
<ul style="list-style-type: none"> • (Este) conștient(ă) de • Înțelege (un concept) • Știe • Realizează • Recunoaște • Corelează • Înțelege 	<ul style="list-style-type: none"> • Accesează • Analizează • Apreciază • Calculează • Verifică • Alege • Compară • Completează • Ia în considerare • Descrie • Dezvoltă • Face diferența • Distinge • Întocmește • Evaluează • Schimbă • Manifestă • Explică • Găsește • Dă exemple • Identifică • Întreabă • Investește • Întocmește o listă • Face • Monitorizează • Numește • Plătește • Clasifică în funcție de priorități • Protejează • Pune 	<ul style="list-style-type: none"> • Are încredere că • (Este) precaut(ă) • (Este) motivat(ă) să • (Este) dispus(ă) să

	<ul style="list-style-type: none"> • Reduce • Cere • Rezistă • Economisește • Caută • Începe (să planifice) • Ține cont de • Gândește • Utilizează	
--	---	--

Aceste definiții sunt stabilite în actele juridice existente ale UE, se bazează pe definițiile sau dispozițiile relevante din actele juridice existente ale UE sau pe instrumente de politică și publicații ale OCDE recunoscute la nivel mondial. În unele cazuri, aceste definiții au fost scurtate sau simplificate. În cazul în care o definiție a fost scurtată, simplificată sau introdusă exclusiv în scopul prezentului document, aceasta nu constituie o definiție juridică consacrată.

Termenii și expresiile definite în acest glosar sunt evidențiate cu caractere cursive în textul cadrului.

- **Criptoactiv:** o reprezentare digitală a valorii sau a drepturilor care pot fi transferate și stocate electronic, utilizând tehnologia registrelor distribuite sau o tehnologie similară [2020/0265 (COD), *Propunere de Regulament privind piețele criptoactivelor*]
- **Alfabetizare financiară:** o combinație între capacități, cunoștințe, aptitudini, atitudini și comportamente financiare necesare pentru luarea unor decizii financiare judicioase și, în cele din urmă, pentru obținerea bunăstării financiare personale (*Recomandarea Consiliului OCDE privind alfabetizarea financiară, 29 octombrie 2020*)
- **Educație financiară:** procesul prin care consumatorii financiari/investitorii își îmbunătățesc înțelegerea privind produsele, conceptele și riscurile financiare și, prin informare, instruire și/sau consiliere obiectivă, își dezvoltă aptitudinile și încrederea pentru a deveni mai conștienți de riscurile și oportunitățile financiare, pentru a face alegeri în cunoștință de cauză, pentru a ști unde să solicite ajutor și pentru a lua alte măsuri eficiente pentru a-și îmbunătăți bunăstarea financiară (*Principiile la nivel înalt ale OCDE/INFE privind strategiile naționale de educație financiară, avizate de liderii G20 în 2012*)
- **Reziliență financiară:** capacitatea persoanelor fizice sau a gospodăriilor de a rezista, de a face față șocurilor adverse cu consecințe financiare și de a se redresa în urma acestora (*Raportul G20/OCDE-INFE din 2021 privind sprijinirea rezilienței și transformării financiare prin competențe digitale în domeniul financiar*)
- **Bunăstare financiară:** bunăstarea financiară personală poate fi considerată ca fiind starea de a deține controlul, sentimentul de siguranță, libertate și reziliență cu privire la propriile finanțe actuale și viitoare, pe baza unor factori obiectivi și subiectivi și ținând seama de factori contextuali individuali și combinați (*definiția de lucru a OCDE/INFE din iulie 2023*).
- **Gamificare:** aplicarea elementelor specifice jocului (de exemplu, obținerea de puncte, concurență cu alte persoane, reguli de joc) în alte domenii de activitate, de obicei ca tehnică de marketing online pentru a încuraja interacțiunea cu un produs sau serviciu
- **Dezinformare ecologică:** practica de a obține un avantaj concurențial neloyal prin prezentarea unui produs financiar, prin intermediul marketingului, ca produs ecologic, deși, de fapt, nu au fost îndeplinite standarde de mediu de bază [pe baza dispozițiilor *Regulamentului (UE) 2020/852 privind instituirea unui cadru care să faciliteze investițiile durabile*]

- **Imparțial:** în sensul prezentului document, termenul „imparțial” trebuie înțeles ca obiectiv și liber de orice conflict de interese. Vă rugăm să rețineți că aceasta nu este o definiție juridică a UE.
- **Consultanță de investiții independentă** (sau consultanță financiară independentă în sensul prezentului cadru): serviciu de consultanță pe care o firmă de investiții îl furnizează unui client în mod independent și dacă aceasta respectă o serie de cerințe, în special cu privire la analiza unei game suficient de mari de instrumente financiare disponibile, precum și restricții privind onorariile, comisioanele sau orice alt tip de beneficii pecuniare sau nepecuniare plătite sau acordate de terți în legătură cu furnizarea serviciului respectiv către client (pe baza dispozițiilor *Directivei 2014/65/UE privind piețele instrumentelor financiare*)
- **Cont de plăți cu servicii de bază:** cont de plăți care le permite consumatorilor să efectueze anumite operațiuni, cum ar fi cel puțin depunerea de fonduri, retragerea de numerar și efectuarea și primirea de plăți către și de la terți, inclusiv efectuarea de transferuri credit (pe baza dispozițiilor *Directivei 2014/92/UE privind comparabilitatea comisioanelor aferente conturilor de plăți, schimbarea conturilor de plăți și accesul la conturile de plăți cu servicii de bază*)
- **Date cu caracter personal:** orice informație privind o persoană fizică identificată sau identificabilă („persoana vizată”); o persoană fizică identificabilă este o persoană care poate fi identificată, direct sau indirect, în special prin referire la un element de identificare, cum ar fi un nume, un număr de identificare, date de localizare, un identificator online, sau la unul sau mai multe elemente specifice, proprii identității sale fizice, fiziologice, genetice, psihice, economice, culturale sau sociale [*Regulamentul (UE) 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date*]
- **Investiție durabilă:** o investiție într-o activitate economică care contribuie la un obiectiv de mediu, sau o investiție într-o activitate economică ce contribuie la un obiectiv social, sau o investiție în capital uman sau în comunități dezavantajate din punct de vedere economic sau social, cu condiția ca astfel de investiții să nu prejudicieze în mod semnificativ niciunul dintre aceste obiective și ca societățile în care s-a investit să urmeze practici de bună guvernare [*pe baza definiției din Regulamentul (UE) 2019/2088 privind informațiile privind durabilitatea în sectorul serviciilor financiare*]

Anexa C

Lista instituțiilor participante la subgrupul pentru educație financiară din cadrul Grupului european de experți guvernamentali privind serviciile financiare cu amănuntul (GEGRFS)

SM	Instituție
AT	Banca Centrală
AT	Ministerul Federal al Educației, Științei și Cercetării
AT	Ministerul Federal de Finanțe
BE	Autoritatea pentru Servicii și Piețe Financiare
BG	Ministerul Educației și Științei
BG	Ministerul Finanțelor
CY	Banca Centrală a Ciprului
CY	Ministerul Educației, Culturii, Sportului și Tineretului
CZ	Ministerul Finanțelor
DE	Autoritatea Federală de Supraveghere Financiară
DK	Ministerul Copiilor și Educației
DK	Ministerul Învățământului Superior și Științei
EE	Ministerul Educației și Cercetării
EE	Ministerul Finanțelor
EL	Ministerul Educației și Cultelor
ES	Ministerul Afacerilor Economice
ES	Ministerul Educației
FI	Agenția Națională pentru Educație
FI	Ministerul Educației și Culturii
FI	Ministerul Finanțelor (Departamentul Piețe Financiare)
FI	Ministerul Justiției
FR	Banca Centrală a Franței
FR	Ministerul Educației Naționale
FR	Ministerul Economiei și Finanțelor
HR	Agenția pentru Învățământ Profesional și Învățare în rândul Adulților
HR	Ministerul Finanțelor
HR	Agenția pentru Educație și Învățământ Pedagogic
HU	Ministerul Finanțelor
HU	Ministerul Resurselor Umane
IE	Ministerul Educației
IE	Ministerul Finanțelor
IT	Banca Italiei

IT	Comisia Națională pentru Societăți și Bursă
IT	Ministerul Finanțelor
IT	Ministerul Educației
LT	Ministerul Educației, Științei și Sportului
LT	Ministerul Finanțelor
LU	Ministerul Finanțelor
LV	Banca Letoniei
LV	Ministerul Educației
MT	Autoritatea pentru Servicii Financiare
MT	Ministerul Finanțelor și Ocupării Forței de Muncă
MT	Ministerul Justiției Sociale și Solidarității, Familiei și Drepturilor Copiilor
MT	Ministerul Educației
NL	Ministerul Finanțelor
PL	Ministerul Finanțelor
PL	Ministerul Educației și Științei
PT	Agencia Națională pentru Calificare Profesională
PT	Banca Centrală a Portugaliei
PT	Ministerul Educației
PT	Comisia pentru Piața Valorilor Mobiliare din Portugalia
PT	Autoritatea de Supraveghere pentru Asigurări și Fonduri de Pensii din Portugalia
RO	Autoritatea de Supraveghere Financiară
RO	Ministerul Educației
RO	Ministerul Finanțelor
RO	Banca Centrală a României
SE	Autoritatea de Supraveghere Financiară
SI	Ministerul Educației, Științei și Sportului
SI	Ministerul Finanțelor
SK	Ministerul Educației, Științei, Cercetării și Sportului
SK	Ministerul Finanțelor

Domeniul de conținut 1: Bani și tranzacții

Temă	Grupe de vârstă		
	Grupa de vârstă 1 (6-10 ani)	Grupa de vârstă 2 (11-15 ani)	Grupa de vârstă 3 (16-18 ani)
1.1 Bani și valute	<p>Forme de bani</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Știe că există diferite forme de bani, inclusiv bancnote, monede și monedă electronică 2. Distinge și poate numi bancnotele și monedele utilizate în țara sau regiunea sa 3. Discută cu încredere despre aspecte uzuale legate de bani cu familia și cu alte persoane de încredere în situații reale 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Evaluează caracteristicile și riscurile diferitelor forme de bani (inclusiv bani și valute cu sau fără mijloc legal de plată, în formă tradițională sau electronică etc.) 	
	<p>Rolul/scopul banilor</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Poate folosi banii ca rezervă de valoare și pentru a măsura valoarea, precum și pentru a achiziționa bunuri și servicii 6. Apreciază valoarea banilor 		

	<p>Păstrarea și accesarea banilor</p> <p>7. Înțelege că banii pot fi păstrați în diferite moduri (acasă, într-o bancă etc.) și pot fi accesați în moduri diferite (de la bancomate, electronic etc.)</p>	<p>8. Știe să retragă numerar de la bancomat</p>	<p>9. Alege cele mai bune modalități de păstrare și accesare a banilor pe baza unor considerente legate de siguranță și de costuri</p>
	<p>Gestionarea banilor</p> <p>10. Realizează că oamenii dispun de sume limitate de bani</p> <p>11. Înțelege că a da sau a dona bani nu este echivalent cu a da bani cu împrumut</p>	<p>12. Știe că valutele sau bancnotele/monedele își pot pierde în timp statutul de bani</p>	<p>13. Poate explica de ce există limite pentru suma de bani care poate fi retrasă sau transferată (de exemplu, motive de securitate, combaterea spălării banilor)</p>
	<p>Valută și schimb valutar</p> <p>14. Înțelege că țările și regiunile (de exemplu, zona euro) au propria monedă care poate fi schimbată cu moneda altor țări</p>	<p>15. Poate calcula suma în monedă străină aplicând cursul de schimb</p> <p>16. Știe ce tip de prestatori de servicii financiare pot oferi servicii de schimb valutar</p>	<p>17. Schimbă bani luând în considerare costurile și riscurile aferente schimbului valutar</p> <p>18. Știe că fluctuațiile valorii relative a monedelor pot avea un impact asupra puterii de cumpărare, a economiilor și a datoriei</p> <p>19. Compară costurile legate de schimbul valutar între diferiți prestatori (inclusiv prin utilizarea unor instrumente fiabile de conversie valutară)</p>

1.2 Venituri	<p>Surse și niveluri de venit</p> <p>20. Știe că există diferite surse și forme de venit</p> <p>21. Înțelege că veniturile persoanelor diferă</p>	<p>22. Înțelege caracteristicile și veniturile preconizate ale diferitelor locuri de muncă și parcursuri profesionale, inclusiv activități independente/antreprenoriat, pentru a face cu încredere primul pas în carieră</p> <p>23. Realizează că, în unele țări, cetățenii au dreptul la un salariu minim pentru munca prestată</p> <p>24. Identifică diferitele surse de venit (de exemplu, venituri din muncă, venituri financiare, chirii, prestații sociale, venituri comerciale etc.) și înțelege că este posibil ca unele surse să nu fie legale</p>	<p>25. Înțelege ce este impozitul pe venit și cum se aplică acesta (diferența dintre venitul brut și venitul net)</p> <p>26. Cunoaște legislația de bază privind veniturile salariale și alte tipuri de venituri și solicită cu încredere asistență juridică atunci când se confruntă cu un tratament inechitabil.</p> <p>27. Discută cu încredere despre salariu atunci când își depune candidatura pentru un post</p> <p>28. Ia în considerare veniturile preconizate atunci când face o alegere profesională sau pune în practică o idee de afaceri și este motivat(ă) să facă alegeri/planuri pentru a obține veniturile la care se așteaptă în viitor</p> <p>29. Realizează că statul intervine în diferite moduri asupra venitului individual (prin impozite, subvenții și prestații sociale)</p>
	<p>Nevoile de venituri</p> <p>30. Realizează că veniturile contribuie la bunăstarea sa financiară, precum și cea a familiei și a comunității</p>	<p>31. Înțelege că persoanele pot avea nevoi de venituri diferite și că aceste nevoi se pot schimba pe parcursul vieții din cauza mai multor factori (de exemplu, nevoi diferite în etape diferite ale vieții, nevoi familiale, evenimente neprevăzute etc.)</p> <p>32. Înțelege beneficiile învățământului superior în ceea ce privește oportunitățile de angajare și veniturile viitoare</p>	<p>33. Face o estimare a nevoilor viitoare în materie de venituri, inclusiv veniturile necesare pentru a urma o formă de învățământ superior și/sau cursuri de formare</p> <p>34. Este dispus(ă) să întreprindă pașii necesari pentru a obține sau a-și crește veniturile, dacă este nevoie (de exemplu, ocupă locuri de muncă ocazionale/pe timpul verii etc.)</p> <p>35. Începe să își planifice viitorul parcurs educațional/de formare/profesional pentru a-și asigura un venit pe tot parcursul vieții</p>

1.3 Prețuri, achiziții și plăți	<p>Prețuri</p> <p>36. Face diferența între prețul și valoarea unui bun sau serviciu</p> <p>37. Compară produse similare în funcție de preț și înțelege că un produs/serviciu poate fi supraevaluat</p> <p>38. Întocmește o listă cu prețurile produselor de bază, inclusiv ale alimentelor</p>	<p>39. Este conștient(ă) de faptul că prețurile bunurilor și ale serviciilor pot crește în timp (inflație)</p> <p>40. Înțelege că prețul cu ridicata diferă de prețul cu amănuntul, prețul de producție diferă de prețul de consum și prețul unitar diferă de prețul total</p> <p>41. Știe că anumite bunuri sunt publice (de exemplu, parcul public) și că respectivele costuri sunt suportate de comunitate</p> <p>42. Ia în considerare și alte criterii decât prețul atunci când alege un produs (inclusiv calitatea, termenele și condițiile, aspectele de mediu, sociale și de guvernare etc.), ținând seama, în același timp, de situația veniturilor personale și de alte circumstanțe</p> <p>43. Face un calcul mental pentru a estima prețul final al unui bun sau al unui serviciu (inclusiv reduceri)</p>	<p>44. Analizează factorii care se pot reflecta în prețul final al unui bun/serviciu (concurență, cerere și ofertă, calitate, inovare, publicitate, impozite etc.)</p> <p>45. Negociază cu încredere un preț corect, atunci când acest lucru este posibil și adecvat</p>
	<p>Achiziții</p> <p>46. Înțelege că banii cheltuiți pentru achiziționarea unui</p>	<p>51. Știe că unele produse/servicii sunt combinate</p>	<p>57. Este motivat(ă) să acționeze corect și onest atunci când dorește să facă o achiziție și să</p>

	<p>bun/serviciu nu mai sunt disponibili pentru altceva</p> <p>47. Face diferența între nevoi și dorințe înainte de planificarea unei achiziții</p> <p>48. Rezistă tentației de a cheltui impulsiv</p> <p>49. Verifică dacă restul și chitanțele sunt corecte și, în cazul în care nu sunt corecte, semnaleză cu încredere acest aspect vânzătorului</p> <p>50. Ia în considerare reciclarea sau reutilizarea bunurilor existente înainte de a se gândi să facă o nouă achiziție</p>	<p>52. Ia în considerare faptul că utilizarea anumitor produse/servicii implică costuri suplimentare (de exemplu, costuri de întreținere sau de utilizare)</p> <p>53. Întocmește o listă cu preferințele în materie de cheltuieli și le clasifică în funcție de priorități</p> <p>54. Compară avantajele și dezavantajele achiziționării de la diferite magazine și prin diferite canale (inclusiv cumpărături online pe site-uri sigure)</p> <p>55. Refuză cu încredere ofertele de produse/servicii necesare, nedorite sau nesatisfăcătoare (de exemplu, ferestre pop-up sau anunțuri publicitare online intruzive, influențatori, presiune socială etc.)</p> <p>56. Realizează că întreprinderile care oferă ceva „gratuit” obțin, în cele din urmă, venituri prin alte mijloace.</p>	<p>evite să contribuie la activități economice informale, de exemplu, evită produsele contrafăcute, cere factură/chitanță atunci când fac o achiziție.</p> <p>58. Utilizează instrumente de comparare online fiabile, dacă sunt disponibile, care compară prețul, calitatea, termenii și condițiile bunurilor și serviciilor</p> <p>59. Ia în considerare atât factorii pe termen scurt, cât și pe termen lung atunci când ia decizii privind cheltuielile (constrângeri în materie de venituri, nevoi familiale, situații neprevăzute, aspecte de mediu, sociale, etice)</p> <p>60. Caută să afle mai multe despre originea, condițiile de producție, impactul de mediu și social al unui bun sau serviciu, precum și despre performanța în materie de guvernanta a întreprinderii care îl oferă</p> <p>61. Ține cont de impactul posibil al inflației asupra costului bunurilor și serviciilor și asupra puterii de cumpărare</p>
	<p>Metode de plată și transferuri de bani</p> <p>62. Cunoaște diferitele metode de plată și transfer de bani (de exemplu, numerar, plăți digitale, achiziții integrate în</p>	<p>63. Poate utiliza metode digitale pentru a plăti un bun/serviciu sau pentru a transfera bani în siguranță (de</p>	<p>64. Efectuează cu încredere tranzacții simple în cadrul unei întreprinderi, cum ar fi un magazin sau o tarabă din piață (întreprindere familială/loc de muncă ocazional)</p>

	<p>jocuri) disponibile în țara sa pentru această grupă de vârstă</p>	<p>exemplu, prin telefon) și analizează riscurile și costurile potențiale</p>	
<p>1.4 Evidențe și contracte financiare</p>	<p>Evidențe și contracte financiare</p>	<p>65. Înțelege principalele elemente ale unui fluturaș de salariu</p> <p>66. Înțelege că anumite documente și contracte financiare care au implicații juridice ar trebui citite cu atenție înainte de semnare și ar trebui păstrate</p> <p>67. Înțelege că semnarea unui contract pe suport de hârtie sau în format digital poate crea, prin lege, obligații de plată și că nerespectarea acestor obligații poate avea consecințe negative</p> <p>68. Înțelege că, din punct de vedere juridic, o persoană poate semna un contract, poate intra pe piața muncii sau poate înființa o întreprindere doar după o anumită vârstă</p>	<p>69. Păstrează chitanțe și alte documente financiare importante relevante (certIFICATE de garanție, prezentări generale ale plăților, fluturași de salariu, facturi, chitanțe etc.) pe suport de hârtie sau în format digital și le poate recupera</p> <p>70. Completează formularele financiare cu atenție și cu acuratețe</p> <p>71. Este conștient(ă) de importanța citirii periodice a documentelor primite de la instituțiile financiare și solicită informații în cazul unor greșeli</p>

Domeniul de conținut 2: Planificarea și gestionarea finanțelor

Temă	Grupe de vârstă		
	Grupa de vârstă 1 (6-10 ani)	Grupa de vârstă 2 (11-15 ani)	Grupa de vârstă 3 (16-18 ani)
2.1 Stabilirea bugetului/planificare	<p>Întocmirea unui buget</p> <p>72. Înțelege conceptul de buget și de „a cheltui doar atât cât îți permiți”</p>	<p>73. Stabilește și ajustează bugetul personal sau al gospodăriei pentru atingerea obiectivelor pe termen scurt și lung</p> <p>74. Poate stabili un buget simplu pentru o mică afacere sau un proiect mic (antreprenori)</p>	<p>75. Utilizează instrumente simple și fiabile de stabilire a bugetului dezvoltate de furnizori imparțiali, inclusiv aplicații mobile, programe</p>
2.2 Gestionarea și planificarea veniturilor și a cheltuielilor	<p>Monitorizarea și gestionarea veniturilor și a cheltuielilor regulate</p> <p>76. Ia în considerare diferite opțiuni de a cheltui banii de buzunar, cadourile și alte venituri</p> <p>77. Înțelege necesitatea de a acorda prioritate anumitor cheltuieli, în</p>	<p>78. Face diferența între veniturile regulate și cele neregulate, precum și între cheltuielile prevăzute și cele neprevăzute</p>	<p>82. Își planifică și monitorizează cu încredere cheltuielile, luând în considerare veniturile preconizate și cele reale</p>

	special atunci când veniturile sunt limitate	<p>79. Monitorizează și gestionează în mod activ veniturile și cheltuielile</p> <p>80. Face diferența între finanțele personale și cele ale familiei/gospodăriei</p> <p>81. Ia în considerare faptul că aspectele familiale, comunitare și socioculturale joacă adesea un rol în stabilirea unui buget și în gestionarea banilor, inclusiv în scopuri caritabile</p>	<p>83. Gestionează separat finanțele personale, ale gospodăriei și ale întreprinderii, dacă este cazul</p> <p>84. Plătește facturi și respectă alte obligații financiare la timp pentru a evita penalitățile de întârziere și alte consecințe negative</p>
	Gestionarea veniturilor și a cheltuielilor neregulate și neprevăzute	<p>85. Ia decizii în cunoștință de cauză cu privire la utilizarea veniturilor excepționale primite, cum ar fi cadouri, bani de buzunar neprevăzuți etc.</p>	<p>86. Realizează economii pentru a acoperi cheltuielile neregulate/neprevăzute (de exemplu, economii pentru situații de urgență)</p> <p>87. Caută în mod activ modalități de ajustare</p>
2.3 Economii	<p>Obiective și priorități de economisire</p> <p>88. Cunoaște beneficiile economisirii și ale stabilirii unor obiective de economisire de la o vârstă fragedă</p> <p>89. Dezvoltă obiceiul de a economisi o parte din banii de buzunar sau din alte venituri primite</p>	<p>90. Stabilește un obiectiv (obiective) realist(e) și specific(e) de economisire și elaborează un plan pentru realizarea acestora</p> <p>91. Acordă prioritate economisirii pentru realizarea unui obiectiv în detrimentul cheltuielilor discreționare</p>	<p>92. Poate monitoriza punerea în aplicare a planului său financiar/de economisire pentru a detecta posibilele decalaje dintre obiective și rezultate și poate lua măsuri pentru a-și atinge obiectivele</p>

	<p>Factori care influențează economiile</p> <p>93. Înțelege că economisirea banilor într-o bancă sau într-o altă instituție financiară poate genera dobânzi</p>	<p>94. Înțelege legătura dintre inflație, ratele dobânzii (nominale/reale) și economii</p> <p>95. Face diferența între dobânda simplă și dobânda compusă</p>	<p>96. Este capabil(ă) să ia în calcul nivelul inflației și ratele dobânzii atunci când ia decizii de economisire</p>
	<p>Alegerea produselor de economisire</p> <p>97. Înțelege că banii pot fi economisiți fizic (de exemplu, acasă) sau într-un cont de depozit la o instituție financiară</p>	<p>98. Cunoaște diferitele opțiuni de economisire și că acestea pot diferi din punctul de vedere al protecției, al orizontului de timp și al ratei de rentabilitate preconizate</p>	<p>99. Alege cu încredere produse de economisire adecvate</p> <p>100. Compară și alege diferite opțiuni de economisire în funcție de caracteristicile acestora (ratele dobânzii, comisioane, impozite, politica de retragere, inclusiv, dacă este cazul, aspectele de mediu, sociale și de guvernanță corporativă), utilizând, de asemenea, instrumente de comparare fiabile și imparțiale</p>
	<p>Gestionarea economiilor</p>	<p>101. Monitorizează economiile și face ajustări, dacă este necesar</p> <p>102. Știe că există instrumente digitale fiabile pentru economisire</p>	<p>103. Recunoaște și utilizează instrumente digitale fiabile și imparțiale pentru gestionarea produselor de economisire</p>

<p>2.4 Investiții</p>	<p>Elemente de bază privind investițiile</p> <p>104. Înțelege obiectivele investițiilor și că acestea diferă de economii</p>	<p>105. Înțelege ce este o bursă de valori și, în general, ce sunt piețele de capital și poate identifica produsele de investiții (acțiuni, obligațiuni, fonduri de investiții)</p> <p>106. Este conștient(ă) de riscurile pe care le prezintă investițiile</p>	<p>107. Poate calcula rentabilitatea investiției</p> <p>108. Poate obține informații imparțiale privind investițiile (inclusiv prin intermediul instrumentelor digitale fiabile)</p> <p>109. Monitorizează periodic investițiile deținute</p> <p>110. Înțelege implicațiile calității de acționar, de deținător de obligațiuni sau de investitor într-un fond</p>
	<p>Alegerea investițiilor</p>	<p>111. Este conștient(ă) de faptul că performanța din trecut a unei investiții nu o poate anticipa pe cea viitoare și că valoarea unei investiții poate fi influențată de mai mulți factori (de exemplu, factori macroeconomici și specifici investițiilor)</p>	<p>112. Este capabil(ă) să ia decizii de investiții pe baza propriului profil de investiții, a propriei toleranțe la risc și a propriilor preferințe în materie de durabilitate</p> <p>113. Înțelege diferențele, principalele caracteristici, tratamentul fiscal, riscurile și comisioanele diferitelor active, inclusiv acțiuni, obligațiuni, fonduri de investiții, mărfuri și bunuri imobile</p> <p>114. Știe că serviciile de investiții oferite și comisioanele percepute diferă în funcție de tipul de furnizori</p>

	Criptoactivele și evoluțiile digitale recente	115. Înțelege conceptul de gamificare și impactul acestuia asupra deciziilor de investiții	116. Este conștient(ă) de faptul că criptoactivele pot fi foarte riscante, pot fi tranzacționate într-un mod riscant și că este posibil ca anumite criptoactive să nu fie reglementate 117. Ia în considerare elementele de gamificare atunci când investește prin intermediul platformelor și al aplicațiilor de tranzacționare
	Investiții durabile	118. Știe că unele investiții pot încorpora aspecte legate de durabilitate	119. Înțelege conceptul ESG și cele trei dimensiuni ale acestuia (de mediu, socială și de guvernanță) 120. Ia în considerare realizarea de investiții în conformitate cu preferințele sale în materie de durabilitate
2.5 Pensionare și pensii	Pensionare și pensii 121. Înțelege scopul pensiilor de a asigura un venit la pensie	122. Identifică motivele pentru care este important să înceapă să economisească din timp pentru pensie	123. Face planuri pentru a economisi în mod activ și din timp pentru a-și asigura un venit adecvat la pensie 124. Înțelege și compară principalele caracteristici, surse de finanțare, riscuri și tipuri de beneficii ale pensiilor publice și private (inclusiv pensiile ocupaționale și personale)

<p>2.6 Credit</p>	<p>Luarea și darea de bani cu împrumut</p> <p>125. Face diferența între a lua bani cu împrumut (de la familie, prieteni sau bănci) și a da bani cu împrumut</p>	<p>126. Cunoaște avantajele, dezavantajele și riscurile de a lua și de a da cu împrumut</p> <p>127. Înțelege că un angajament de rambursare a unui împrumut trebuie onorat la timp, în caz contrar putând exista consecințe</p> <p>128. Știe că un împrumut implică costuri (de exemplu, rata dobânzii, comisioane aferente) și că nivelul total al datoriei contractate trebuie să fie sustenabil în timp</p>	<p>129. Ia în considerare situațiile în care ar putea fi mai indicat să acceseze un credit decât să aștepte și să economisească, sau invers</p> <p>130. Ia în considerare riscurile, costurile și beneficiile potențiale atunci când împrumută bani</p>
	<p>Accesarea unui credit</p> <p>131. Înțelege conceptul de împrumut</p>	<p>132. Cunoaște diferitele tipuri de credite (de exemplu, descoperit de cont, carte de credit, credit de consum, împrumut pentru studenți, credit ipotecar etc.)</p> <p>133. Este conștient(ă) de faptul că sistemele de plată de tipul „cumpără acum, plătești mai târziu” sunt o formă de credit și pot implica un cost ridicat</p> <p>134. Face diferența între împrumuturile cu dobândă fixă și cele cu dobândă variabilă, precum și între costul dobânzii și costul total al unui împrumut</p> <p>135. Înțelege consecințele nerambursării unui credit (cum ar fi executarea silită și repunerea bunurilor în posesia creditorului) și riscul de supraîndatorare</p>	<p>136. Poate calcula impactul ratelor fluctuante ale dobânzii asupra rambursării împrumutului</p> <p>137. Este motivat(ă) să mențină un sold bancar pozitiv (pentru a evita descoperitul de cont)</p> <p>138. Este motivat(ă) să caute și să compare ofertele de credit, atunci când este necesar (de exemplu, împrumuturi pentru studenți), pe baza unor criterii relevante, inclusiv folosind instrumente digitale fiabile</p> <p>139. Înțelege că accesul la credite și condițiile de creditare depind de bonitatea financiară a solicitantului (inclusiv punctajele de credit, dacă sunt disponibile)</p>

			<p>140. Știe că unii furnizori de credite pot solicita desemnarea unui garant sau instituirea unei garanții reale pentru a limita riscurile în cazul unui eveniment de nerambursare</p> <p>141. Solicită cu încredere asistență din partea instituțiilor corespunzătoare atunci când se confruntă cu dificultăți financiare sau se supraîndatorează</p> <p>142. Accesează cu încredere un împrumut după evaluarea costurilor și a riscurilor pentru proiectele personale sau pentru înființarea unei întreprinderi</p>
--	--	--	---

Domeniul de conținut 3: riscuri și recompense

Temă	Grupe de vârstă		
	Grupa de vârstă 1 (6-10 ani)	Grupa de vârstă 2 (11-15 ani)	Grupa de vârstă 3 (16-18 ani)
3.1 Identificarea riscurilor și a recompenselor	<p>Conceptul general de risc, sursele de risc și impactul asupra finanțelor personale</p> <p>143. Identifică diferitele tipuri și surse de riscuri (de exemplu, financiare, economice, de mediu, pentru sănătate, tehnologice)</p> <p>144. Înțelege că unele evenimente de viață (cum ar fi pierderea locului de muncă sau pierderile în afaceri, boală, schimbări în ceea ce privește componența familiei) și unele decizii pot avea consecințe financiare negative asupra finanțelor familiei</p>	<p>145. Ia în considerare impactul potențial al evenimentelor de viață și al macroevenimentelor (război, inflație, instabilitate politică) asupra finanțelor personale</p>	<p>146. Este motivat(ă) să caute informații din surse fiabile pentru a evalua riscurile și recompensele</p>
3.2 Relația dintre riscul financiar și recompensă	<p>Riscul financiar</p>	<p>147. Înțelege conceptul de risc financiar și recompensa preconizată pentru asumarea unui astfel de risc</p> <p>148. Își cunoaște toleranța la risc financiar și este conștient(ă) de faptul că aceasta se poate schimba în timp și de</p>	

		<p>importanța acesteia atunci când ia decizii financiare</p> <p>149. Realizează că unele produse financiare sunt riscante prin prisma caracteristicilor acestora, iar investițiile în astfel de produse pot duce la pierderi de bani (sau pot fi chiar frauduloase)</p>	
	<p>Relația dintre riscul financiar și recompensă</p>	<p>150. Corelează nivelul recompensei cu riscul financiar asumat</p> <p>151. Înțelege că oportunitățile de investiții care promit rate ridicate de rentabilitate sunt în mod inerent mai riscante</p>	<p>152. Ia decizii financiare în funcție de toleranța sa la risc, de riscul și recompensa asociate unui produs/serviciu financiar și manifestă prudență în ceea ce privește opțiunile financiare care promit recompense ridicate</p> <p>153. (Este) precaut(ă) în ceea ce privește realizarea unor investiții în produse și servicii financiare riscante care ar putea să nu fie reglementate (cum ar fi unele criptoactive)</p>
<p>3.3 Asigurări și gestionarea riscului financiar</p>	<p>Alegerea asigurării</p> <p>154. Înțelege conceptul de asigurare și cum funcționează aceasta</p>	<p>155. Poate face distincția între diferitele tipuri de asigurări publice și private (asigurare auto, asigurare de sănătate, asigurare de călătorie, asigurare împotriva dezastrelor naturale etc.)</p> <p>156. Realizează că o asigurare va costa mai mult cu cât riscul acoperit este mai mare</p>	<p>157. Înțelege și poate compara diferitele modalități de creștere a rezilienței financiare (de exemplu, încheierea unei asigurări, menținerea unor economii precauționare suficiente sau accesul la fonduri pentru situații de urgență)</p> <p>158. Alege între diferite produse de asigurare pe baza unor criterii relevante (de exemplu, tipul de asigurare, costuri) și furnizează informații complete și exacte atunci când solicită o asigurare</p>

			<p>159. Analizează acoperirea oferită atunci când încheie o asigurare</p> <p>160. Știe că sunt disponibile instrumente digitale fiabile pe care le poate folosi pentru a compara și a lua decizii cu privire la produsele de asigurare.</p> <p>161. Înțelege situațiile în care este obligatorie încheierea unei asigurări personal sau de către un terț (de exemplu, angajatorul său)</p> <p>162. Ia în considerare condițiile și acoperirea asigurării aplicabile atunci când își depune candidatura pentru un post (de exemplu, un loc de muncă pe timpul verii)</p> <p>163. Înțelege conceptele de primă de asigurare și de cerere de despăgubire</p>
	Gestionarea riscului financiar	<p>164. Este conștient(ă) de faptul că există diferite moduri de gestionare a riscului financiar</p>	<p>165. Compară diferite modalități de reducere a riscului financiar (de exemplu, diversificarea)</p> <p>166. Reduce sau atenuează riscul financiar atunci când este posibil</p>

Domeniul de conținut 4: peisajul financiar

Temă	Grupe de vârstă		
	Grupa de vârstă 1 (6-10 ani)	Grupa de vârstă 2 (11-15 ani)	Grupa de vârstă 3 (16-18 ani)
4.1. Produse, servicii și prestatori de servicii financiare	<p>Prezentare generală a produselor, serviciilor și prestatorilor de servicii financiare</p> <p>167. Poate face distincția între principalele produse/servicii oferite de instituțiile financiare (de exemplu, conturi bancare, împrumuturi, produse de asigurare etc.)</p>	<p>168. Poate face distincția între principalele tipuri de instituții financiare (de exemplu, bănci, societăți de asigurări etc.)</p> <p>169. Este conștient(ă) de faptul că majoritatea prestatorilor de servicii financiare sunt reglementați</p> <p>170. Înțelege că este posibil ca unele produse și servicii financiare să nu fie reglementate/supravegheate sau să fie oferite în mod ilegal</p> <p>171. Cunoaște beneficiile comparării produselor și serviciilor financiare oferite de diferiți prestatori</p>	<p>172. Caută cu încredere produse financiare, inclusiv folosind instrumente de comparare (online) fiabile, dacă sunt disponibile</p> <p>173. Poate descrie rolurile și funcțiile principalelor tipuri de instituții financiare</p> <p>174. Știe că unii prestatori de servicii financiare au obligația de a furniza anumite tipuri de servicii, cum ar fi conturi bancare de bază, și este motivat(ă) să utilizeze astfel de servicii, dacă este necesar</p> <p>175. Știe că fondurile de până la 100 000 EUR, pe deponent și pe bancă, depuse într-un cont bancar sunt protejate în UE prin schema de garantare a depozitelor</p> <p>176. Distinge dacă un prestator de servicii financiare, indiferent dacă își desfășoară activitatea în mediul fizic sau cel digital, este reglementat sau nu de autoritățile naționale competente</p>

<p>4.2 Protecția consumatorilor</p>	<p>Protecția consumatorilor</p> <p>177. Știe că toți consumatorii au drepturi care sunt protejate prin lege</p>	<p>178. Înțelege că normele de protecție a consumatorilor protejează consumatorii atunci când achiziționează servicii sau produse financiare, inclusiv prin canale digitale</p>	<p>179. Identifică organismele de supraveghere relevante (cum ar fi autoritățile de reglementare și/sau de supraveghere financiară) din țara sa și canalele pe care acestea le utilizează pentru a comunica și înțelege rolul principal al acestora</p>
<p>4.3 Drepturi și responsabilități</p>	<p>Drepturile și responsabilitățile consumatorilor</p> <p>180. Știe că toți consumatorii au drepturi și responsabilități</p>	<p>181. Poate da exemple de drepturi de bază ale consumatorilor (de exemplu, legate de comunicarea prețului, returnare, retragere, plângeri, despăgubiri etc.)</p> <p>182. Poate da exemple de responsabilități de bază ale consumatorilor (de exemplu, rambursarea datoriei, furnizarea de informații relevante prestatorilor de servicii financiare etc.)</p> <p>183. Înțelege că pot exista consecințe negative pentru consumatorii care nu își îndeplinesc responsabilitățile (de exemplu, nerambursarea unui împrumut poate duce la aplicarea unor comisioane, la costuri mai mari ale creditului și la restricționarea accesului la credite în viitor etc.)</p>	<p>184. Își poate exercita drepturile de bază în calitate de consumator de produse și servicii financiare</p> <p>185. Depune o plângere și solicită cu încredere despăgubiri la/de la entitățile relevante (prestatorul de servicii financiare, autoritățile publice relevante sau organismele de soluționare alternativă a litigiilor etc.) în cazul oricăror probleme cu prestatorii de servicii financiare</p> <p>186. Este motivat(ă) să caute informații despre plângerile depuse de consumatori, avertismentele primite de la autoritățile de supraveghere sau măsurile de asigurare a respectării legii luate împotriva unui anumit prestator de servicii financiare</p>

	<p>Responsabilitățile prestatorilor de servicii financiare</p>	<p>187. Știe că furnizorii de servicii financiare au responsabilități (de exemplu, obligația de informare, transparență, obligația de diligență etc.) și că nerespectarea acestora poate avea consecințe negative pentru consumatori</p>	
	<p>Protecția datelor cu caracter personal</p> <p>188. Dă exemple de date cu caracter personal de bază</p> <p>189. Cunoaște conceptul de furt de identitate și știe că datele cu caracter personal, inclusiv cele cu implicații financiare, ar trebui protejate și transmise cu prudență</p>	<p>190. Știe că toți consumatorii de servicii financiare au drepturi în ceea ce privește datele cu caracter personal care îi privesc și că au un control discreționar asupra acestora</p> <p>191. Înțelege consecințele și riscurile financiare ale divulgării datelor financiare cu caracter personal, cum ar fi informații privind conturile, în format digital sau prin alte canale</p> <p>192. Își protejează datele/informațiile cu caracter personal într-un context financiar, inclusiv atunci când navighează în mediul online</p>	<p>193. Știe că există autorități naționale responsabile cu protecția datelor și cunoaște rolul acestora</p> <p>194. Înțelege de ce prestatorii de servicii financiare utilizează date cu caracter personal (de exemplu, pentru personalizarea ofertelor financiare, urmărirea comportamentelor etc.)</p>

<p>4.4 Înșelăciuni și fraude</p>	<p>Tipuri comune de înșelăciuni și fraude și mijloace de protecție</p> <p>195. Explică de ce este importantă existența unor elemente de siguranță simple, cum ar fi parolele, identificarea facială, amprentele digitale și codurile PIN (și anume pentru a se proteja și a nu deveni victima unor fraude/înșelăciuni online)</p>	<p>196. Poate identifica tipurile comune de înșelăciuni și fraude financiare (cum ar fi shoulder surfing, spyware, phishing, pharming etc.) și mijloacele de protecție împotriva acestora</p> <p>197. Poate identifica semnalele de avertizare ale unei posibile fraude („semnale de alertă”) (cum ar fi ofertele care par „prea bune să fie adevărate”, oportunitățile de investiții „fără riscuri”, presiunea de a cumpăra chiar acum etc.)</p> <p>198. Aplică cu încredere procedurile de siguranță online de bază (de exemplu, protejarea datelor cu caracter personal și a parolelor, utilizarea unor parole puternice și diferite, modificarea periodică a parolelor și nedeulgarea acestora etc.)</p>	<p>199. Este motivat(ă) să obțină informații despre înșelăciunile și fraudele financiare</p> <p>200. Înțelege cum funcționează sistemele piramidale/schemele Ponzi și implicațiile investirii în acestea.</p> <p>201. Ia cu încredere măsurile necesare (blochează cardul bancar, contactează autoritățile relevante etc.) atunci când suspectează că este ținta unei fraude sau înșelăciuni financiare, inclusiv cereri suspecte de furnizare a unor informații sau de întreprindere a unor acțiuni</p> <p>202. Cunoaște conceptul de dezinformare ecologică și implicațiile acesteia</p>
<p>4.5 Educație financiară, informații financiare și consiliere financiară</p>	<p>Informații financiare</p> <p>203. Știe că nu toate sursele de informații legate de bani sunt de încredere</p>	<p>204. Poate identifica surse imparțiale de informații privind aspectele financiare (de exemplu, din partea autorităților publice sau a altor surse independente) și le poate distinge de comunicările de marketing și publicitare</p>	<p>205. Ia decizii financiare pe baza unor informații imparțiale, utilizând instrumente fiabile</p> <p>206. Solicită informații care ar trebui divulgate înainte de încheierea unor tranzacții financiare și se asigură că înțelege aceste informații</p>

	<p>Alfabetizare financiară și educație financiară</p> <p>207. Este conștient(ă) de faptul că alfabetizarea financiară contribuie la luarea unor decizii în cunoștință de cauză și la creșterea bunăstării financiare</p>	<p>208. Știe că este posibil ca unele surse de educație financiară să nu fie imparțiale și să ascundă materiale promoționale</p>	<p>209. Este motivat(ă) să se educe cu privire la aspectele economice și financiare pe tot parcursul vieții, utilizând surse imparțiale de informații</p>
	<p>Consiliere financiară</p>	<p>210. Știe că poate obține consiliere din partea unor surse imparțiale atunci când ia decizii financiare</p>	<p>211. Poate găsi surse imparțiale de consiliere financiară (inclusiv online) în caz de nevoie</p> <p>212. Face diferența între o sursă independentă și neindependentă de consiliere financiară</p> <p>213. Știe că poate apărea un conflict de interese atunci când se oferă consultanță financiară</p> <p>214. Ia în considerare posibilitatea de a discuta cu consultanți financiari independenți atunci când ia decizii financiare</p>

<p>4.6 Impozite și cheltuieli publice</p>	<p>Scopul și impactul impozitelor</p> <p>215. Înțelege că sunt percepute impozite pe diferite produse, servicii, venituri și active etc.</p> <p>216. Înțelege de ce statul colectează impozite (și anume pentru a oferi servicii publice precum servicii medicale și educație, pentru a oferi sprijin persoanelor aflate în dificultate, pentru a proteja mediul și pentru a facilita tranziția climatică etc.)</p>	<p>217. Poate explica de ce persoanele pot avea de plătit impozite diferite, pot plăti impozite în cuantumuri diferite sau pot beneficia de prestații publice diferite</p> <p>218. Înțelege principalele tipuri de impozite percepute la nivel național/local</p>	<p>219. Plătește la timp toate impozitele sau amenzile aplicabile, inclusiv online</p> <p>220. Înțelege ce consecințe poate avea neplata sau plata cu întârziere a impozitelor</p> <p>221. Este motivat(ă) să afle cum pot influența politicile fiscale cheltuielile și deciziile de economisire și cum pot sprijini antreprenoriatul</p>
<p>4.7 Influențe externe</p>	<p>Impactul macroeconomic</p>		<p>222. Ia în considerare impactul situației macroeconomice (cum ar fi inflația, modificările ratei dobânzii și ale cursului de schimb etc.) și al politicilor publice atunci când ia decizii financiare personale sau când se gândește să înființeze o întreprindere.</p> <p>223. Înțelege rolul principalelor organisme cu influență asupra sistemului economic și financiar (de exemplu, bănci centrale, guverne etc.)</p>
	<p>Publicitatea și impactul presiunii externe</p> <p>224. Recunoaște un anunț publicitar atunci când vede unul, inclusiv online și pe platformele de comunicare socială</p> <p>225. Este conștient(ă) de faptul că deciziile privind cheltuielile pot fi</p>	<p>226. Poate identifica anunțurile publicitare chiar și atunci când nu sunt prezentate ca atare (de exemplu, în filme, pe platformele de comunicare socială, influențatori etc.)</p>	<p>232. Ia în considerare faptul că modul în care este prezentat un produs (inclusiv online) poate exploata predilecțiile comportamentale și poate influența o decizie personală</p>

	<p>influențate de factori externi, inclusiv de prieteni (presiunea socială), de platformele de comunicare socială și de alte mijloace de comunicare, precum și de anunțurile publicitare.</p>	<p>227. Este conștient(ă) de faptul că deciziile financiare personale pot fi influențate de emoții și predilecții comportamentale (de exemplu, frica de a nu rata ceva, comportamentul de turmă, încrederea excesivă sau lipsa de încredere etc.)</p> <p>228. Este conștient(ă) de faptul că publicitatea și platformele de comunicare socială pot încerca să exploateze anumite emoții și pot amplifica anumite predilecții comportamentale.</p> <p>229. Este conștient(ă) de faptul că predilecțiile comportamentale pot duce la luarea unor decizii iraționale sau care s-ar putea dovedi a nu fi cele mai bune</p> <p>230. Realizează că brandingul influențează prețul unui produs</p> <p>231. Cunoaște conceptul de influențator (financiar) și modul în care acesta câștigă bani</p>	<p>233. Este conștient(ă) de faptul că amprenta digitală personală este utilizată de întreprinderi (inclusiv prin instrumente bazate pe inteligența artificială) pentru a crea reclame online personalizate</p> <p>234. Gândește critic și independent în fața presiunii externe, inclusiv din partea marketingului, a prietenilor, a platformelor de comunicare socială (tranzacționare socială, acțiuni de tip meme, influențatori financiari etc.)</p>
	<p>Aspecte legate de durabilitate</p> <p>235. Este conștient(ă) de faptul că deciziile financiare personale au un impact asupra societății și a mediului</p>	<p>236. Ia în considerare modul în care aspectele de mediu sau sociale pot influența situația financiară personală (de exemplu, costul produselor ecologice, reducerea deșeurilor etc.)</p>	<p>237. Înțelege obiectivele societale legate de durabilitate (de exemplu, zero emisii nete) și implicațiile pentru mediul economic și financiar</p>

			238. Ține cont de aspectele de mediu, sociale sau de guvernare atunci când ia decizii financiare personale
--	--	--	--